SAY 211 SAĞLIK EKONOMİSİ

Sağlık Ekonomisi Nedir?

YRD. DOÇ. DR. EMRE ATILGAN

Sağlık Ekonomisinin Tanımı

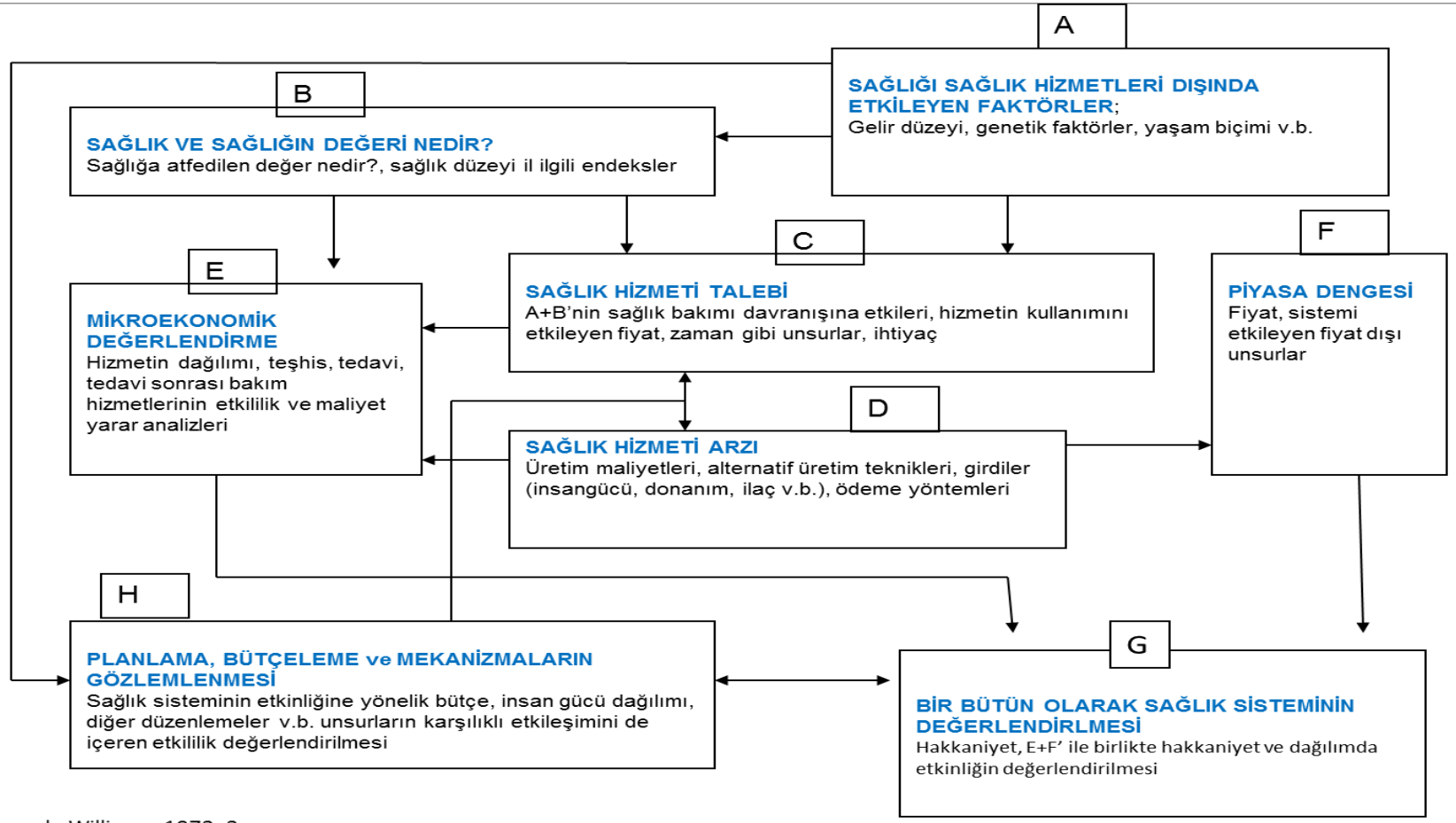
Sağlık ekonomisi, ekonomi biliminin (*özelde mikroiktisat*) teori, kavram ve tekniklerinin, kurallarının sağlık sektörüne uygulanması ve uyarlanması ile ortaya çıkan ve gelişen alt alandır

Sağlık Ekonomisi Nedir?

- Sağlık ekonomisi, “Sağlık sektörüne ayrılan kaynaklarını en iyi şekilde (en ekonomik, etkili, verimli, rasyonel) kullanarak en yüksek düzeyde sağlık hizmeti üretmek ve bunu toplumu oluşturan sosyal gruplar ve fertler arasında en iyi bölüştürmek” şeklinde tanımlanabilir.

- Yani iki temel bileşeni vardır: “EN İYİ ÜRETİM” ve “EN İYİ BÖLÜŞÜM”

Sağlık Ekonomisi Nedir?

Kaynak: Williams, 1973: 3

SAĞLIK VE SAĞLIK HİZMETLERİ

- Sağlık nedir? Sağlık hizmetlerinden farkı nedir?
  - ✓ sağlık hizmetleri için Sağlık bir girdidir
  - ✓ Sağlık (ihtiyacı) için talep sağlık hizmetleri talebidir
  - ✓ Sağlık iktisadi bir mal değilken sağlık hizmetleri iktisadi bir mal (hizmet)

SAĞLIK VE SAĞLIK HİZMETLERİ

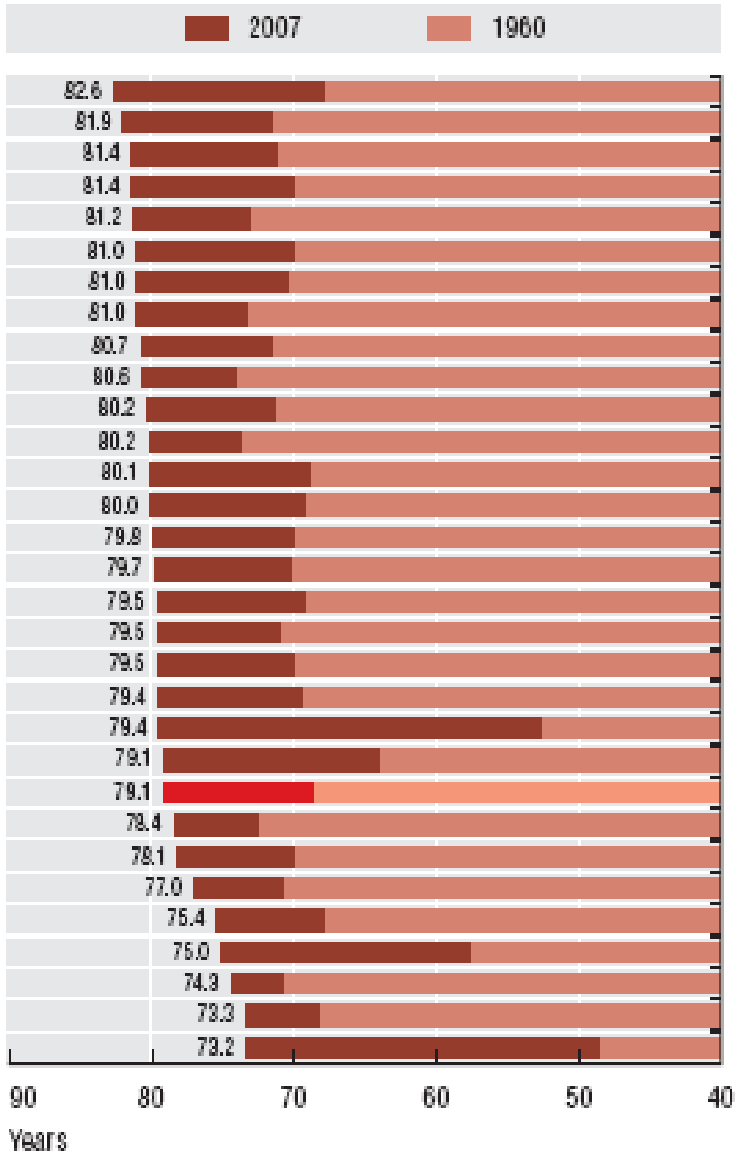
- Dünya Sağlık Örgütü (WHO), sağlığı ; “ yalnızca hastalık ya da sakatlığın olmayışı değil, bedensel, ruhsal ve sosyal yönden tam bir iyilik halidir ” şeklinde tanımlamaktadır .
- Fuchs (1993) sağlığı yaşam beklentisi, çalışma kapasitesi, sağlık bakım gereksinimi ya da kişisel ve sosyal fonksiyonları yerine getirebilme yeteneği gibi ölçütler kullanarak tanımlanmaktadır.
- Sağlık, biri kişinin sahip olduğu kapasiteyi ya da mevcut varlığını gözeten pozitif yaklaşım diğeri de özel belli hastalıklar ya da bozuklukların varlığı üzerinde duran negatif yaklaşım olmak üzere iki ayrı yolla da tanımlanabilmektedir (Baggott, 1994).

SAĞLIĞIN ÖLÇÜLMESİ

Proxy ölçütler

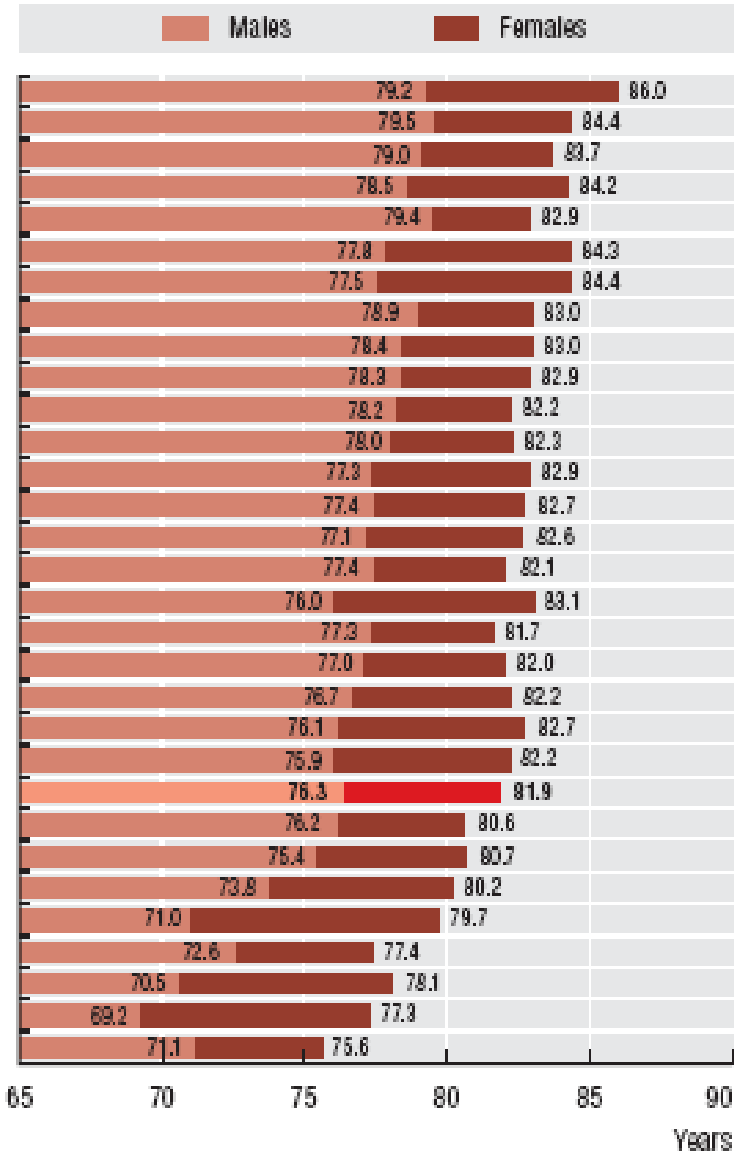
- Beklenen Yaşam süresi
- Bebek ve çocuk ölüm hızı
- Anne ölüm hızı
- Hastalıkların düzeyi ve görülme sıklığı
- QALYs
- DALYs

1.1.1 Life expectancy at birth, total population, 1960 and 2007 (or latest year available)

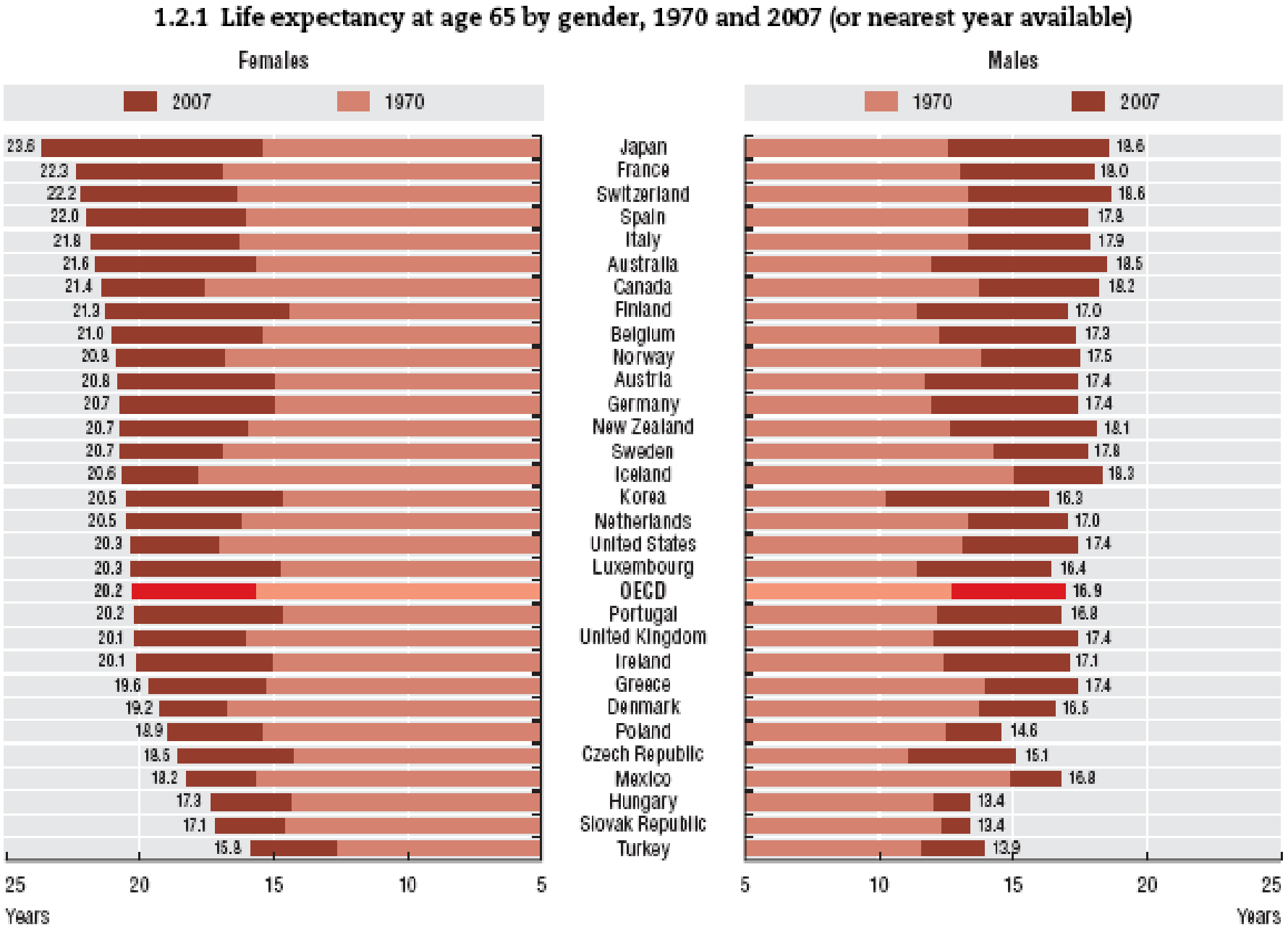

Japan
Switzerland
Australia
Italy
Iceland
Spain
France
Sweden
Canada
Norway
New Zealand
Netherlands
Austria
Germany
Belgium
Ireland
Finland
United Kingdom
Greece
Luxembourg
Korea
Portugal
OECD
Denmark
United States
Czech Republic
Poland
Mexico
Slovak Republic
Hungary
Turkey

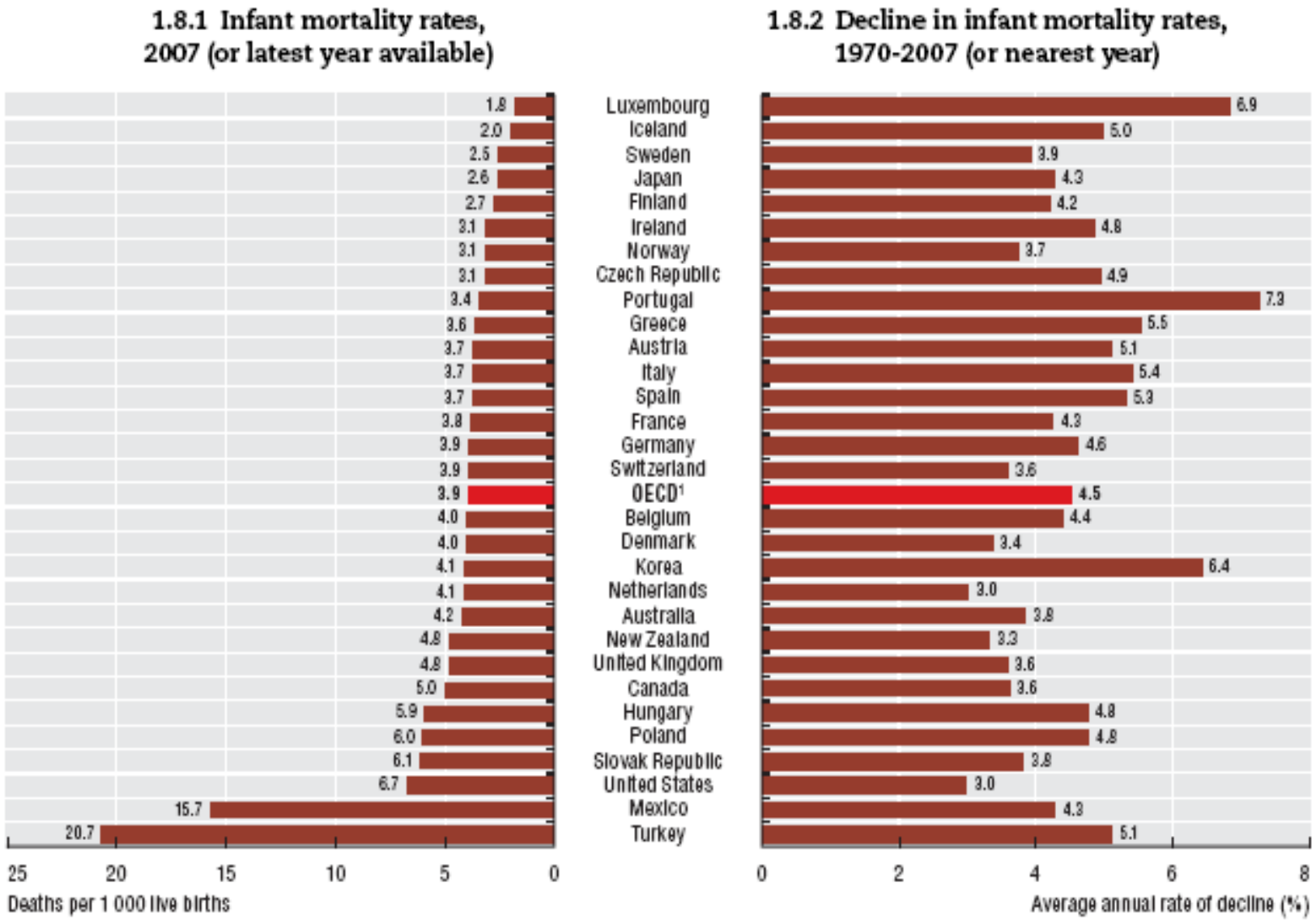
1.1.2 Life expectancy at birth, by gender, 2007 (or latest year available)

KAYNAK: Health at a Glance 2009, OECD

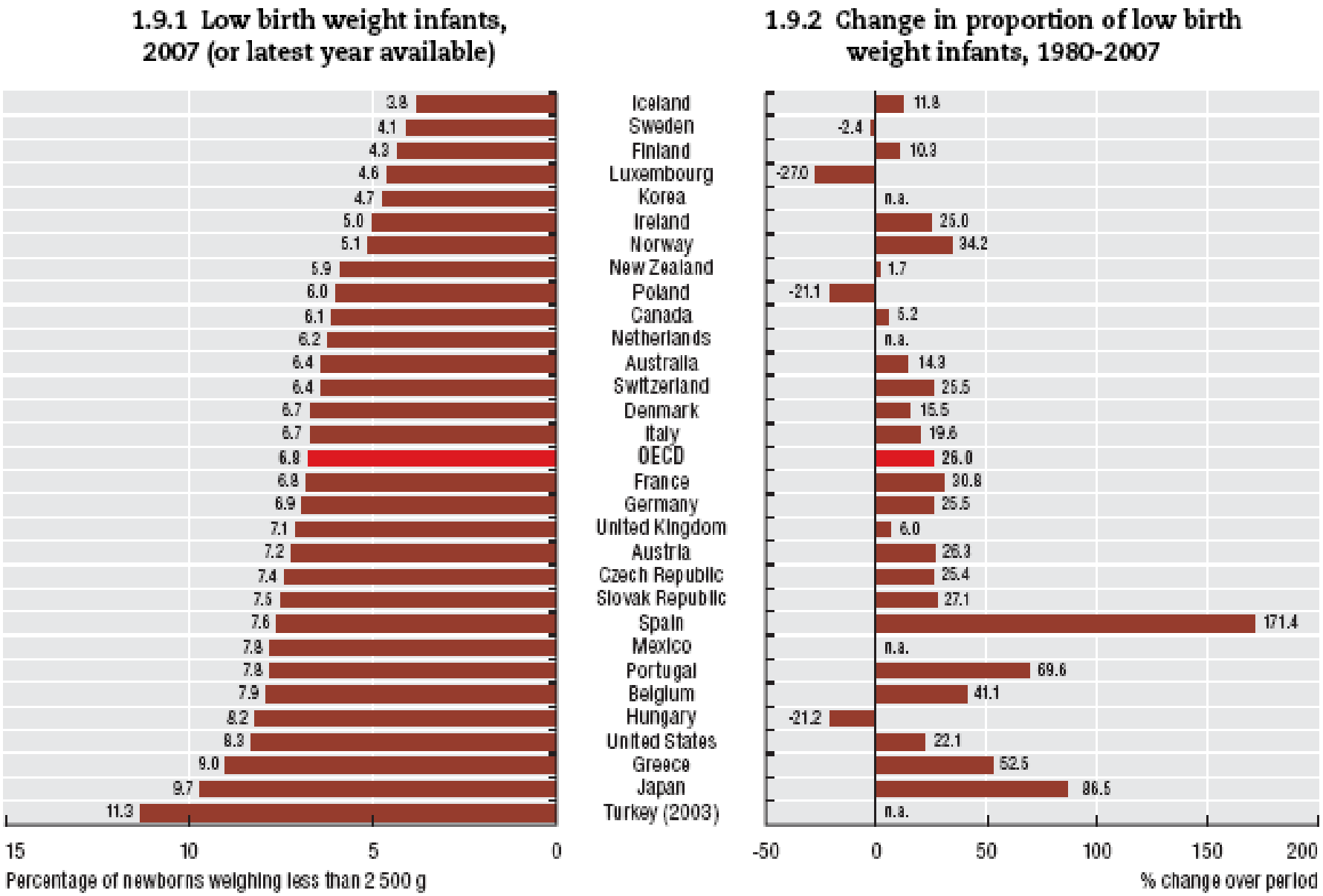

KAYNAK: Health at a Glance 2009, OECD

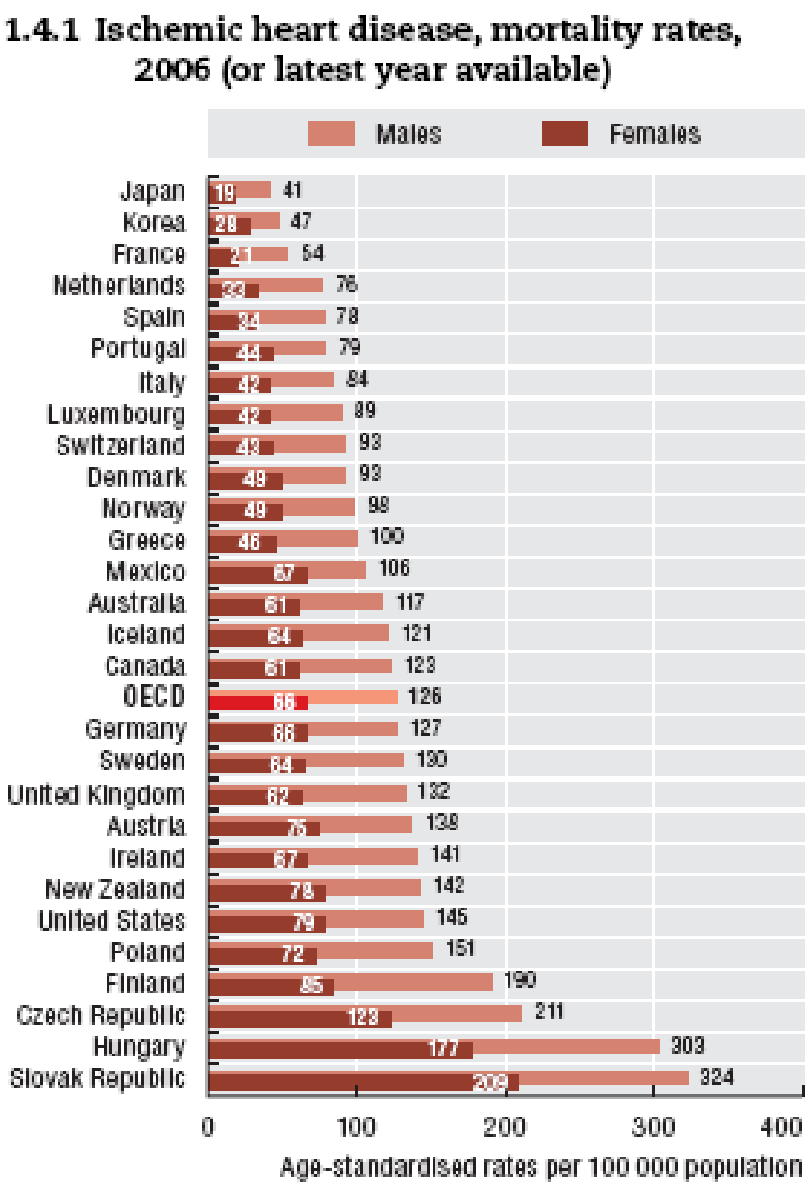

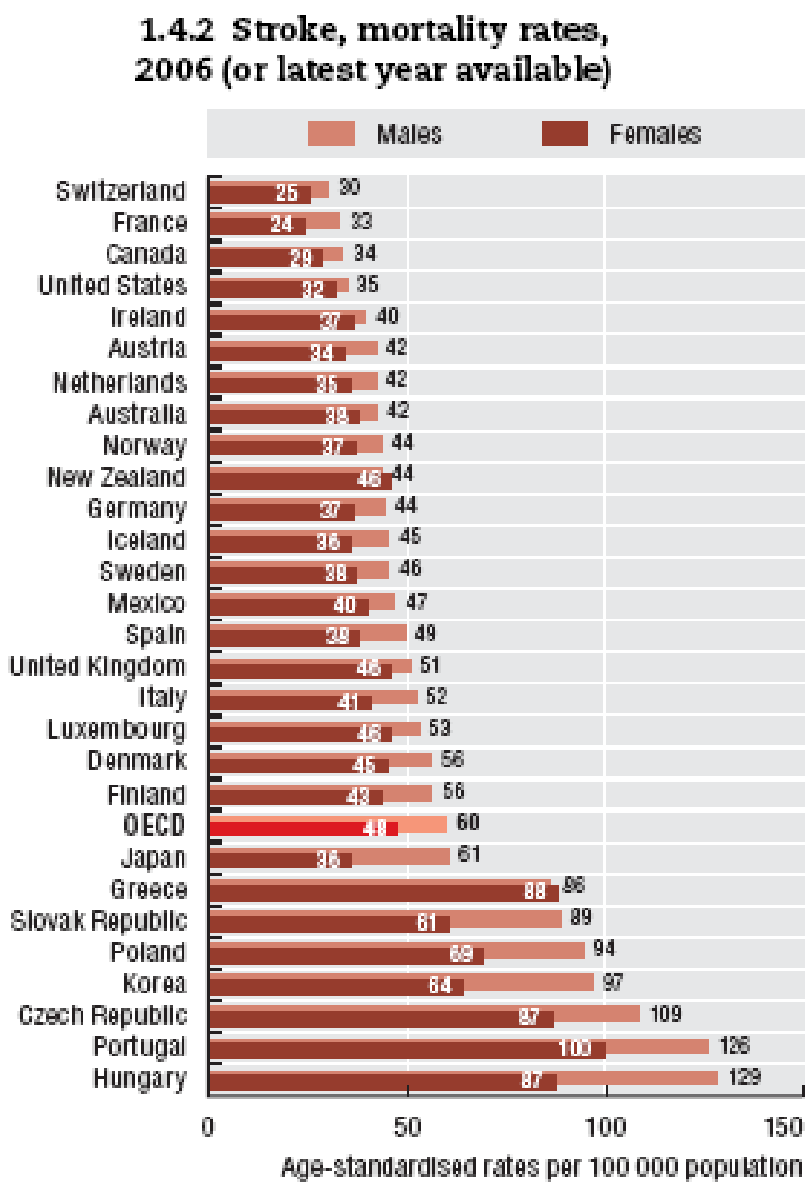
1. Because of their high rates, Mexico and Turkey are excluded from the OECD average.

KAYNAK: Health at a Glance 2009, OECD

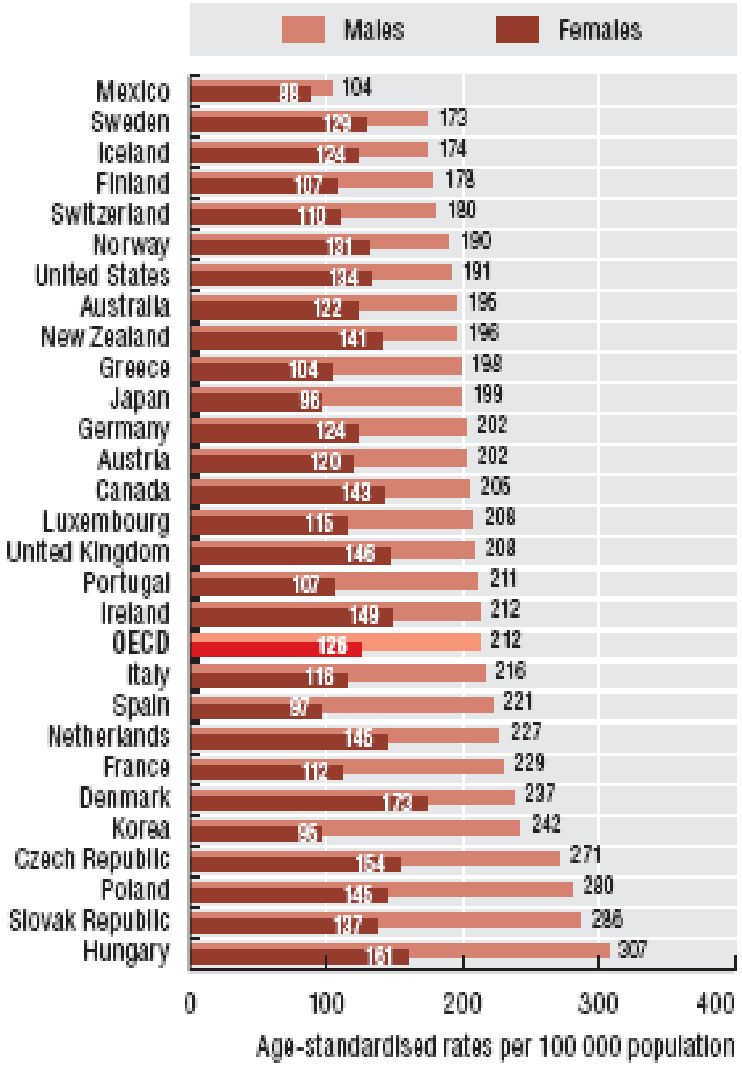
KAYNAK: Health at a Glance 2009, OECD

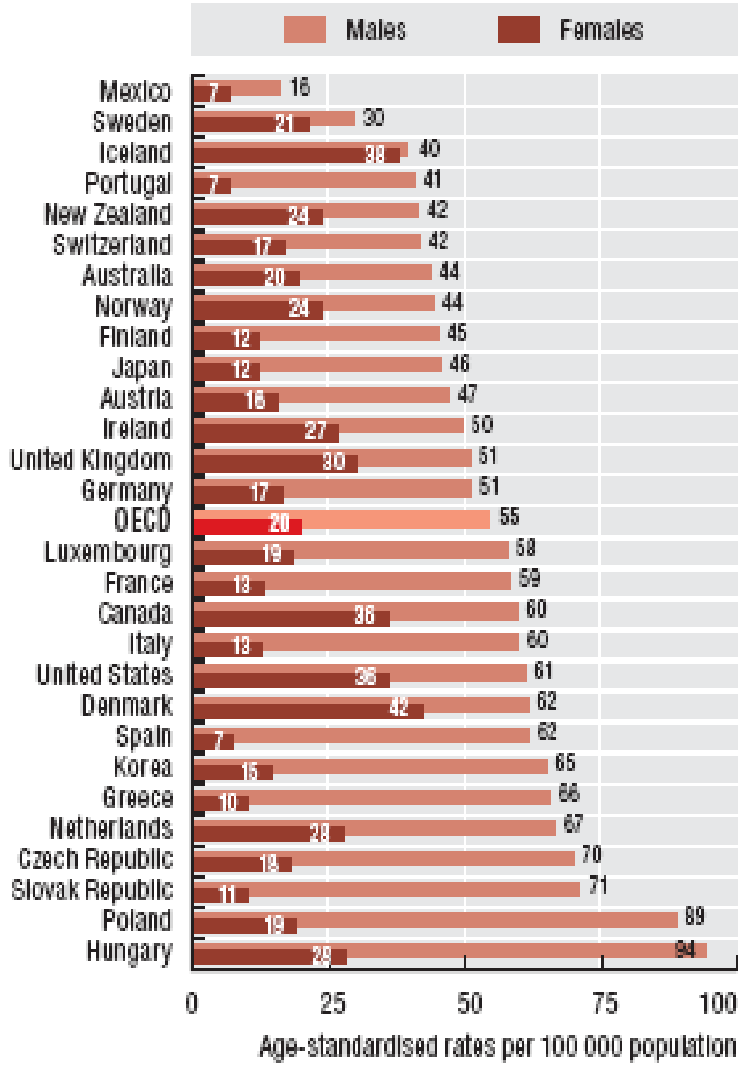

KAYNAK: Health at a Glance 2009, OECD

1.5.1 All cancers, mortality rates, males and females, 2006 (or latest year available)

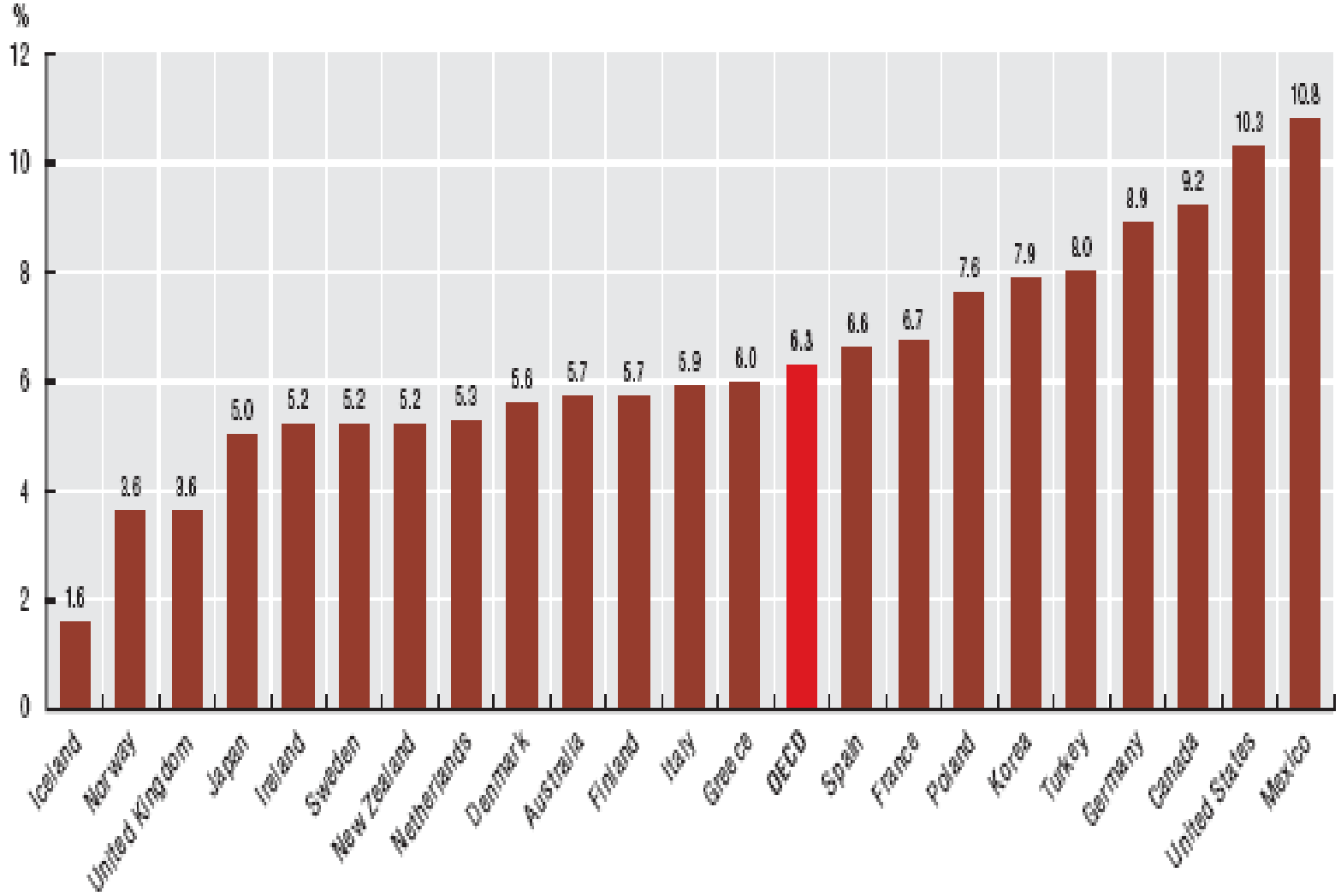

1.5.2 Lung cancers, mortality rates, males and females, 2006 (or latest year available)

KAYNAK: Health at a Glance 2009, OECD

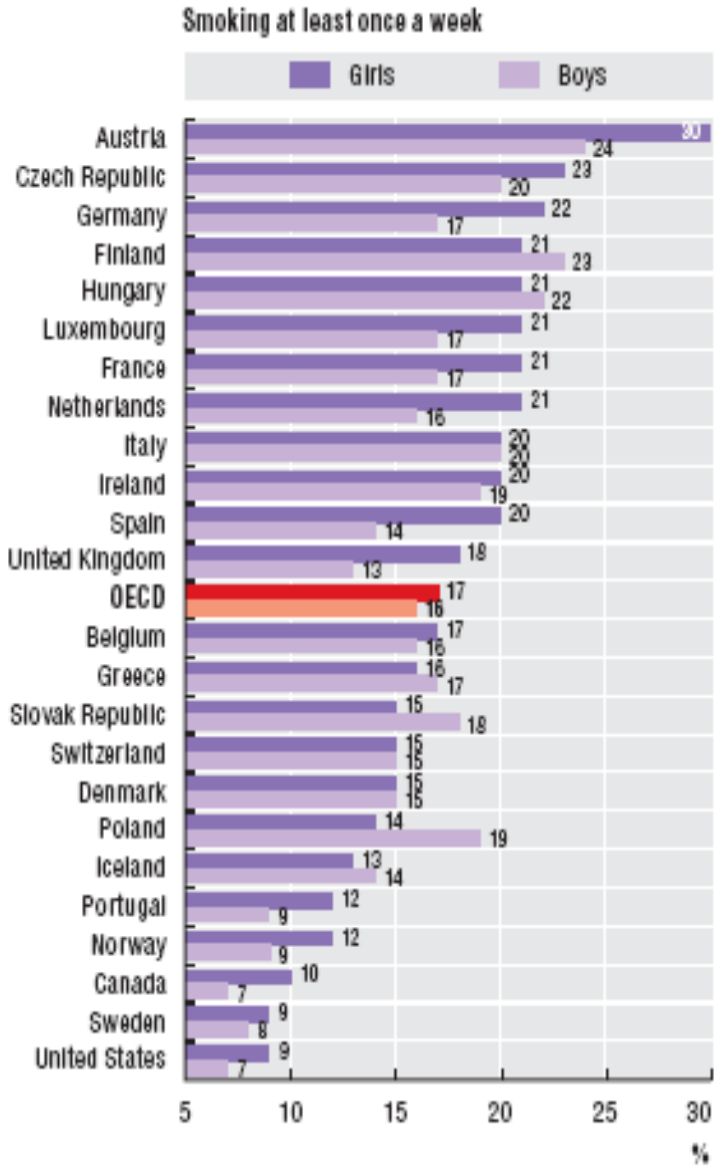
1.12.1 Prevalence estimates of diabetes, adults aged 20-79 years, 2010

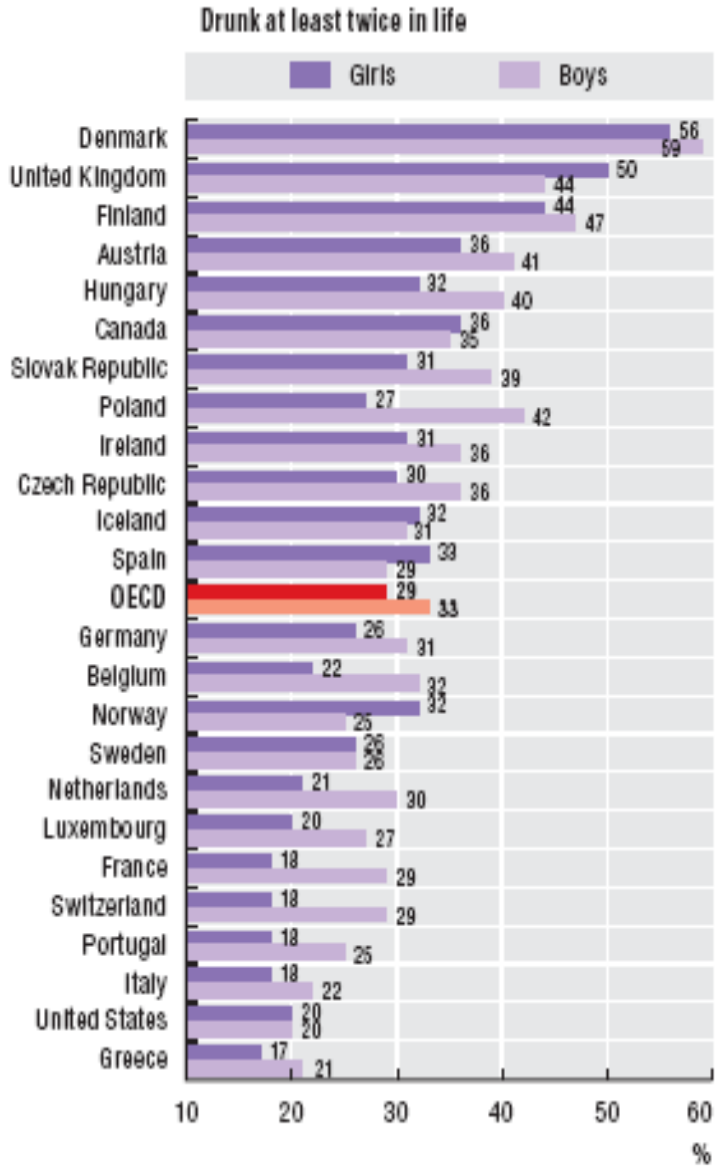
Note: The data are age-standardised to the World Standard Population.

KAYNAK: Health at a Glance 2009, OECD

2.1.1 Smoking among 15-year-olds, 2005-06

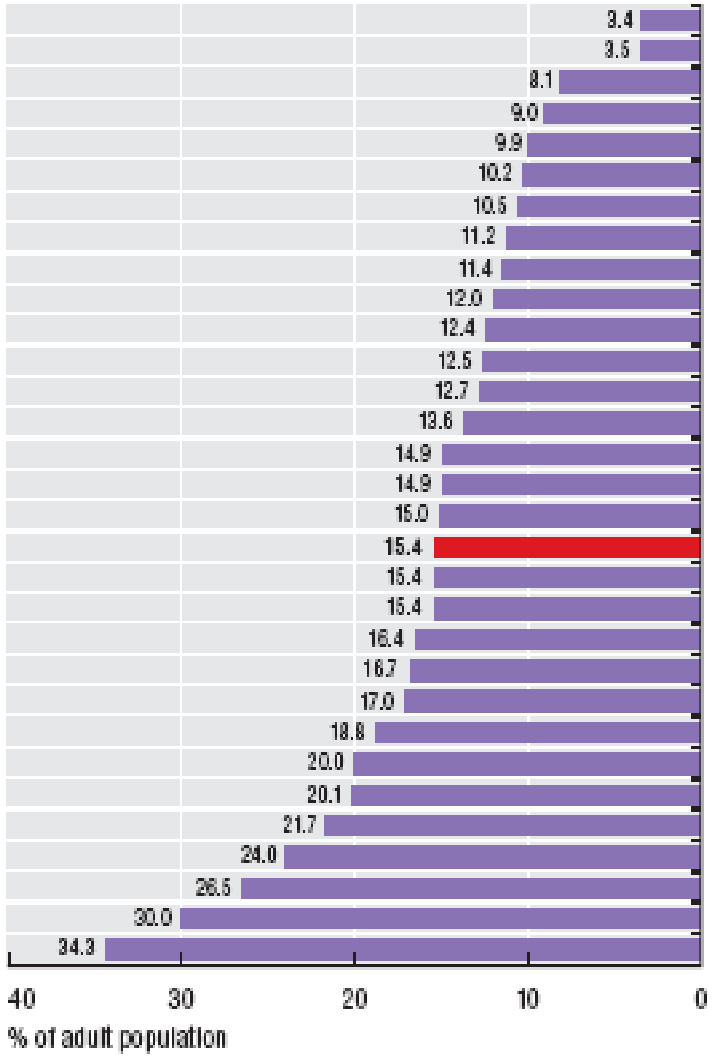

2.1.2 Drunkenness among 15-year-olds, 2005-06

KAYNAK: Health at a Glance 2009, OECD

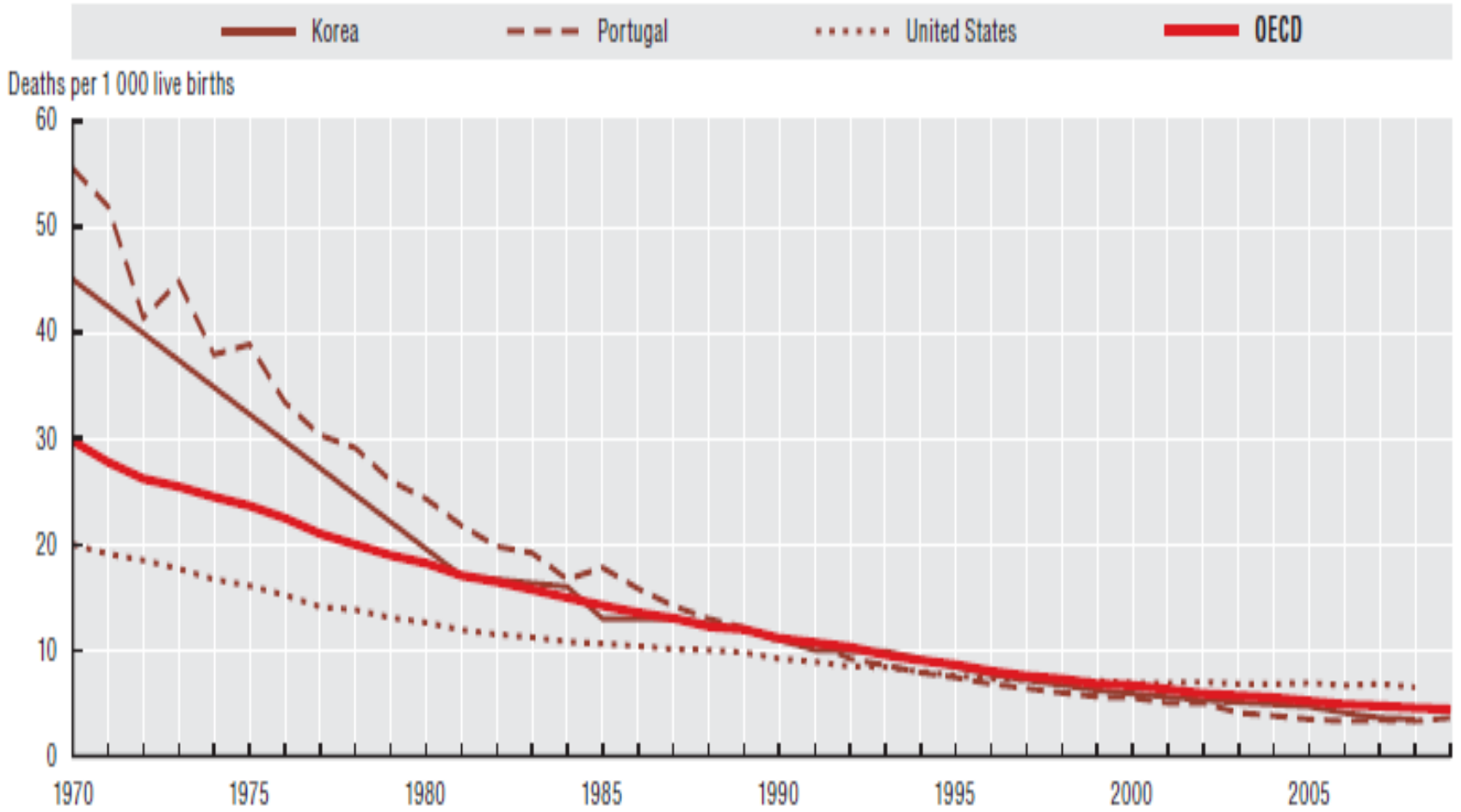
2.7.1 Obesity rates among adults, 2007 (or latest year available)

2.7.2 Obesity rates among females and males, 2007 (or latest year available)

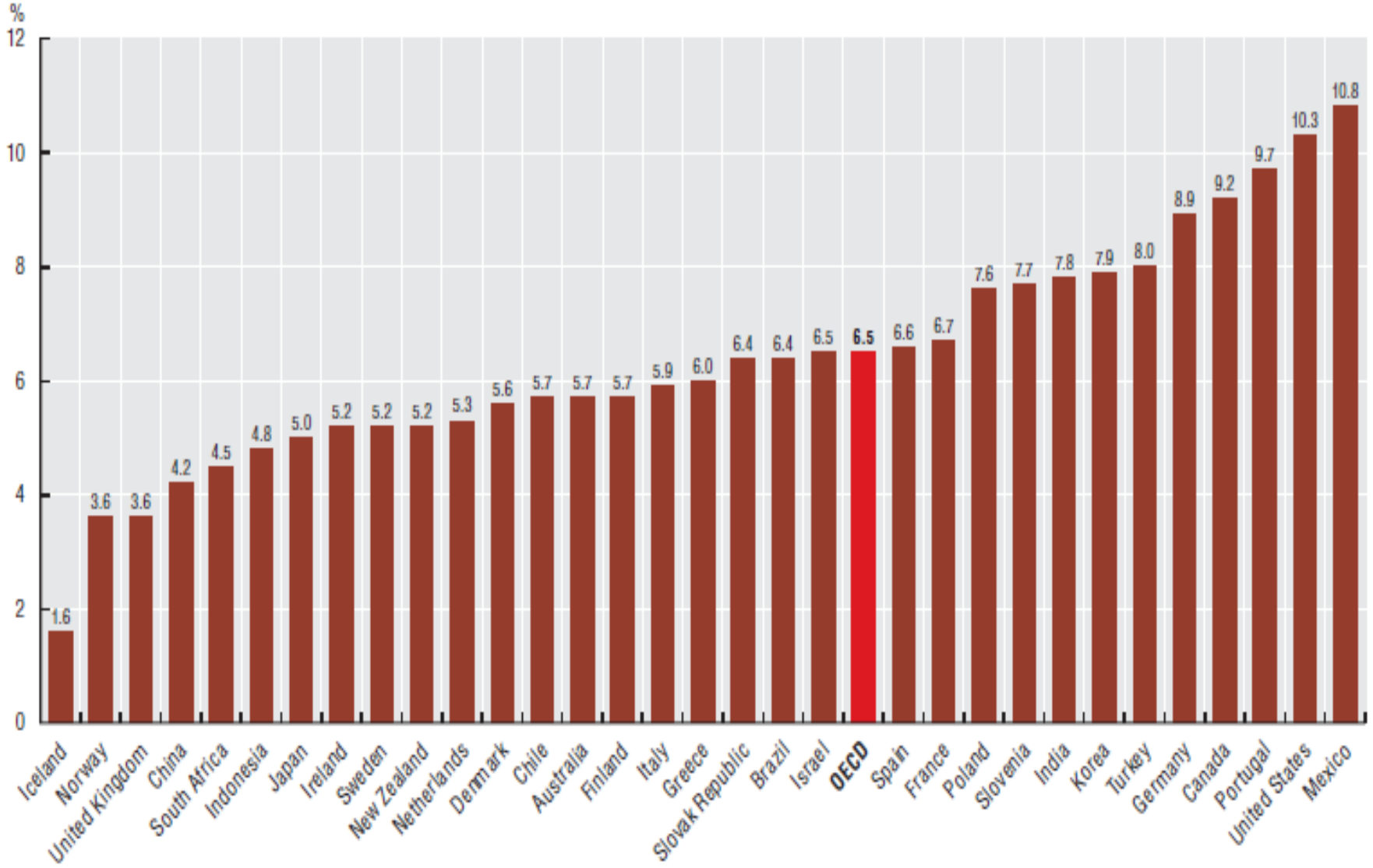
KAYNAK: Health at a Glance 2009, OECD

1.7.2 Infant mortality rates, selected OECD countries, 1970-2009

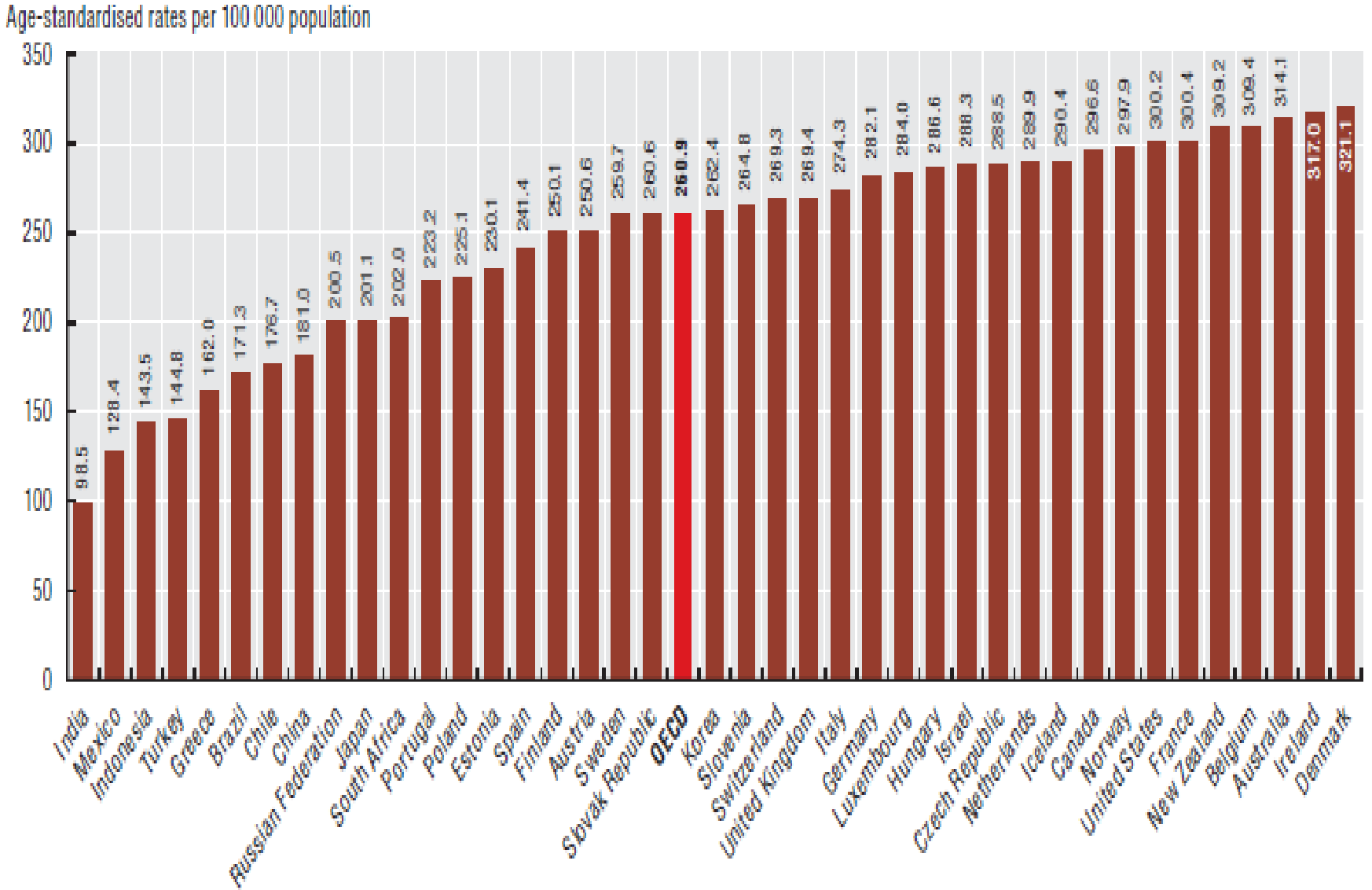

Source: OECD Health Data 2011.

1.10.1 Prevalence estimates of diabetes, adults aged 20-79 years, 2010

1.11.1 All cancers incidence rates, total population, 2008

Sağlık/Sağlık Hizmetleri Neden Önemli ?

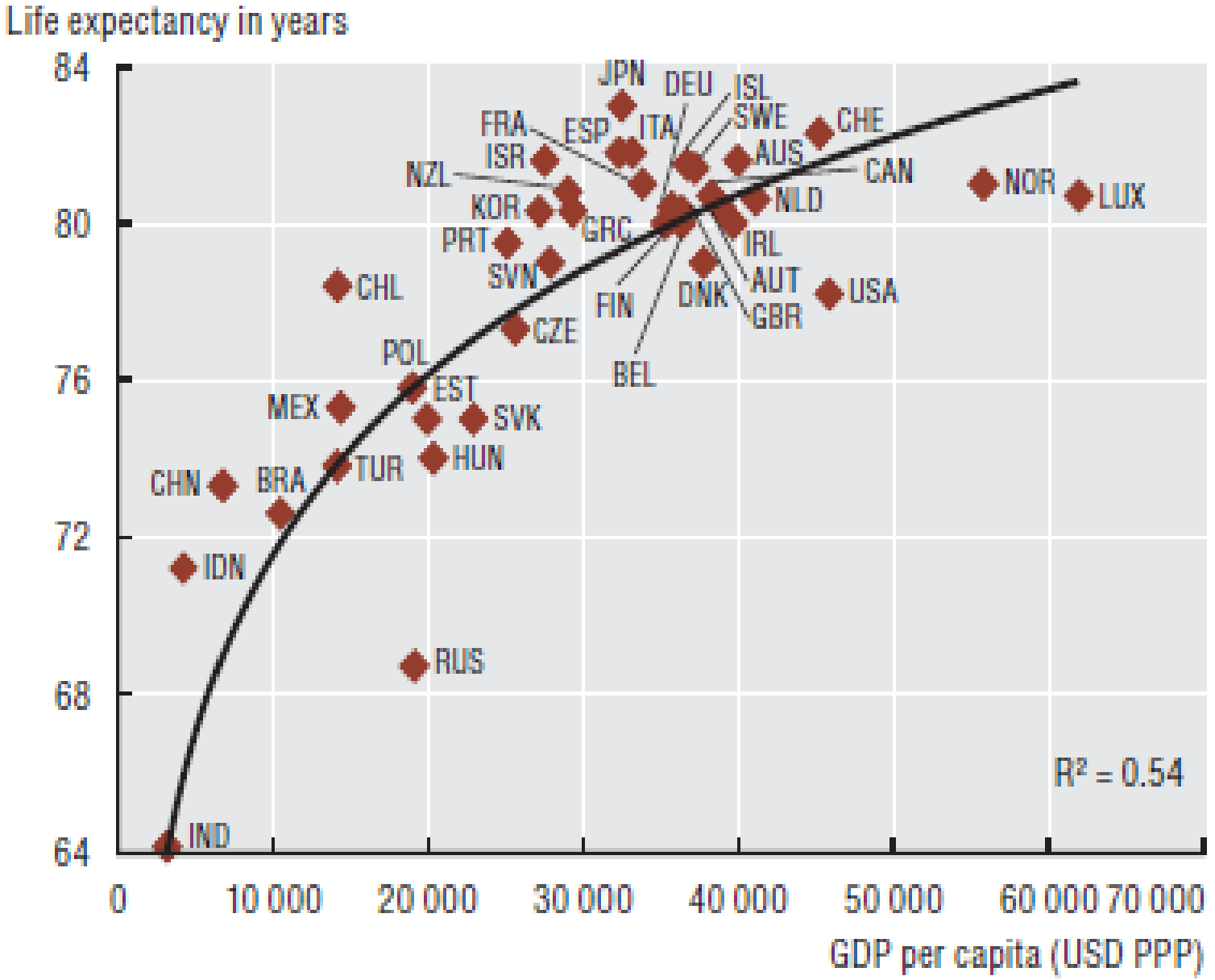
- Ulusal ve bireysel düzeyde artan sağlık harcamaları
- Sosyo-ekonomik yapıdaki değişmeler
- Tıp teknolojisindeki gelişmeler
- Demografik (yaşlanma, göç) ve epidemiyolojik değişiklikler (Kardiyovasküler, AIDS vb. hastalıklar)
- Sağlık hizmetlerinin sunumunda etkinlik: kamu – özel tartışmaları
- Kurumsal düzenlemeler
- Sağlıkta özelleştirme
- Sağlıkta öncelikler: Ekonomik değerlendirme teknikleri (Maliyet etkililik analizi vb)

Sağlık Ekonomisi Genel İlgi Alanları

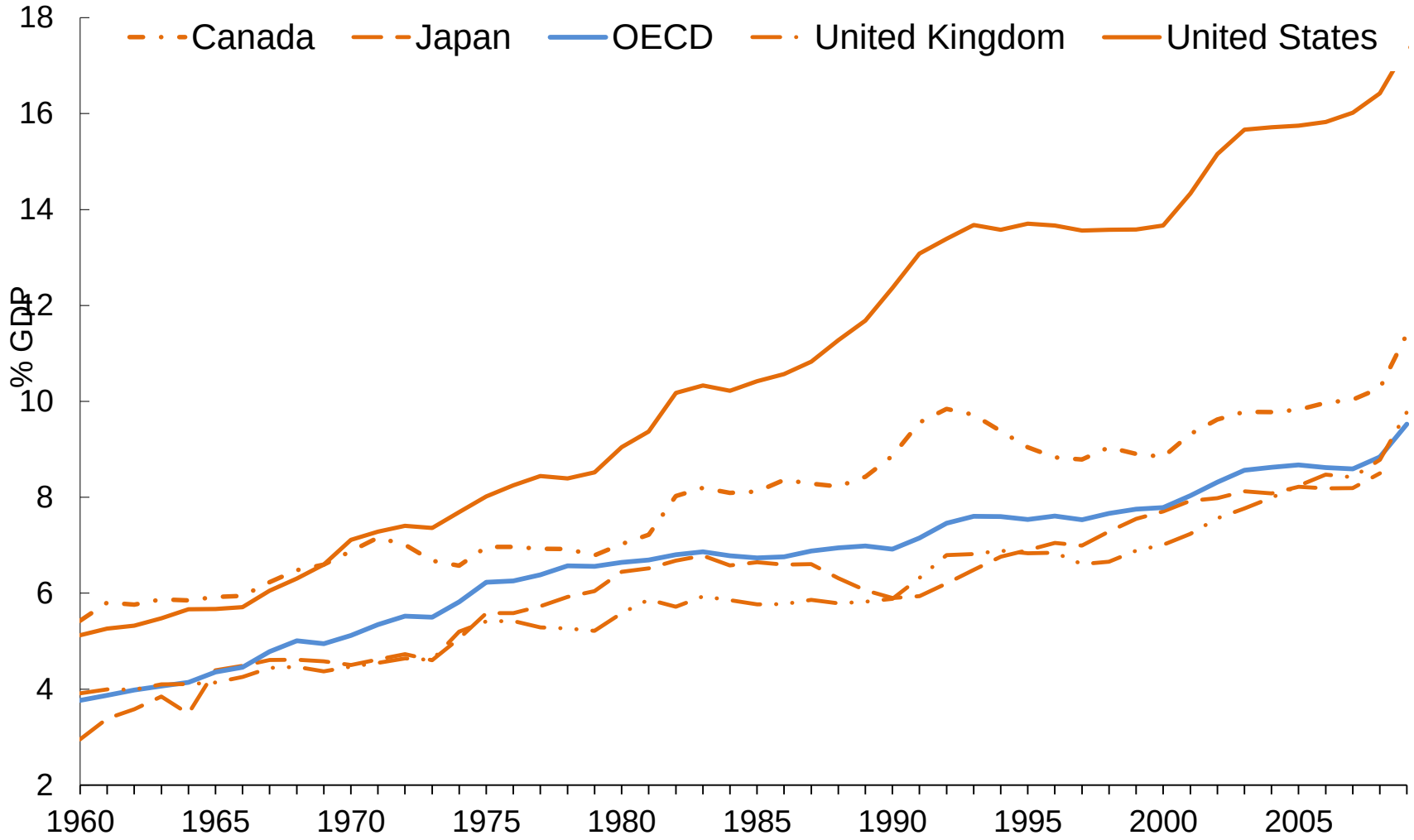
- Kaynak dağılımı (iktisadi ve etik boyut);
  - i) Sağlık ve diğer alanlar arasında
  - ii) Sağlık alanında
- Sağlık hizmeti sağlayıcılarının;
  - i) Organizasyonu
  - ii) Finansmanı
  - iii) Yasal düzenlemeler
- Etkinlik, verimlilik vb.
- Hastalıkların ve hastalıklara müdahalelerin birey, hanehalkı ve toplum düzeyindeki etkileri

Talep Yönlü Belirleyiciler

- Demografik değişikler
  - Yaşlanma ve harcamalardaki değişiklikler
  - Göç, sanayileşme vb. etkiler
- Gelir düzeyindeki artış
  - Ulusal gelir ve sağlık harcamaları arasındaki ilişki
- Beklentilerdeki değişme ve artış
- Sigorta kapsamının genişlemesi
- Epidemiyolojik değişiklikler

Life expectancy in years
84
80
76
72
68
64
0
10 000
20 000
30 000
40 000
50 000
60 000
70 000
GDP per capita (USD PPP)
JPN
DEU
ISL
SWE
CHE
FRA
ESP
ITA
ISR
AUS
CAN
NZL
NOR
LUX
KOR
NLD
GRC
PRT
IRL
SVN
CHL
AUT
USA
FIN
DNK
GBR
CZE
POL
BEL
EST
MEX
SVK
HUN
CHN
BRA
TUR
IDN
RUS
IND
R² = 0.54

Bazı OECD Ülkelerinde 2000-2009 Yılları Arasında GSYİH'dan Toplam Sağlık Harcamalarına ayrılan Pay (%)

Source: OECD Health Data

Doğuşta Beklenen Yaşam Süresi, 1960 - 2011

	1960	1970	1980	1990	2000	2010	2011
Australia	70,9	70,8	74,6	77,0	79,3	81,8	82,0
Austria	68,7	70,0	72,6	75,6	78,2	80,7	81,1
Belgium	69,8	71,1	73,3	76,1	77,8	80,3	80,5
Czech Republic	70,6	69,6	70,4	71,5	75,1	77,7	78,0
Denmark	72,4	73,3	74,2	74,9	76,9	79,3	79,9
Estonia	..	69,7	69,2	69,8	70,7	75,7	76,3
Finland	69,0	70,8	73,6	75,0	77,7	80,2	80,6
France	70,3	72,2	74,3	76,9	79,2	81,8	82,2
Germany	69,1	70,6	72,9	75,3	78,2	80,5	80,8
Greece	..	73,8	75,3	77,1	78,1	80,6	80,8
Hungary	68,1	69,2	69,2	69,5	71,9	74,7	75,0
Ireland	70,0	71,2	72,9	74,9	76,6	81,0	80,6
Japan	67,8	72,0	76,1	78,9	81,2	82,9	82,7
Korea	52,4	62,1	65,9	71,4	75,9	80,6	81,1
Luxembourg	69,4	..	72,8	75,5	78,0	80,7	81,1
Mexico	57,5	60,9	67,2	70,5	73,3	74,1	74,2
Netherlands	73,5	73,7	75,9	77,0	78,2	81,0	81,3
Norway	73,8	74,4	75,9	76,7	78,8	81,2	81,4
Poland	67,8	70,0	70,2	70,8	73,8	76,4	76,9
Portugal	63,9	66,7	71,4	74,1	76,7	79,8	80,8
Slovak Republic	70,3	69,9	70,6	71,2	73,4	75,5	76,1
Spain	69,8	72,0	75,4	77,0	79,4	82,2	82,4
Sweden	73,1	74,8	75,9	77,7	79,7	81,6	81,9
Switzerland	**71,4**	**73,1**	**75,6**	**77,5**	**79,9**	**82,6**	**82,8**
Turkey	**48,3**	**54,2**	**58,1**	**67,5**	**71,1**	**74,3**	**74,6**
United Kingdom	70,8	71,9	73,2	75,7	77,9	80,7	81,1
United States	69,9	70,9	73,7	75,3	76,7	78,7	78,7

TOPLAM SAĞLIK HARCAMALARI- % GSYİH

	1960	1970	1980	1990	2000	2001	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Australia	3,7	..	6,1	6,7	8,0	8,1	8,4	8,5	8,5	8,7	9,1	..
Austria	4,3	5,2	7,4	8,4	10,0	10,1	10,4	10,2	10,3	10,5	11,2	11,0
Belgium [1]	..	3,9	6,3	7,2	8,1	8,3	10,1	9,6	9,6	10,0	10,7	10,5
Canada	5,4	6,9	7,0	8,9	8,8	9,3	9,8	10,0	10,0	10,3	11,4	11,4
Denmark	..	..	8,9	8,3	8,7	9,1	9,8	9,9	10,0	10,2	11,5	11,1
Estonia	..	..	..	..	5,3	4,9	5,0	5,0	5,2	6,0	7,0	6,3
Finland	3,8	5,5	6,3	7,7	7,2	7,4	8,4	8,3	8,0	8,3	9,2	8,9
France	3,8	5,4	7,0	8,4	10,1	10,2	11,2	11,1	11,1	11,0	11,7	11,6
Germany	..	6,0	8,4	8,3	10,4	10,5	10,8	10,6	10,5	10,7	11,7	11,6
Greece	..	5,5	5,9	6,7	8,0	8,9	9,7	9,7	9,8	10,1	10,6	10,2
Hungary	..	..	..	..	7,2	7,2	8,4	8,3	7,7	7,5	7,7	7,8
Iceland	3,0	4,7	6,3	7,8	9,5	9,3	9,4	9,1	9,1	9,1	9,6	9,3
Italy	..	..	..	7,7	8,0	8,2	8,9	9,0	8,6	8,9	9,3	9,3
Japan	3,0	4,4	6,4	5,8	7,6	7,8	8,2	8,2	8,2	8,6	9,5	..
Korea	..	..	3,7	4,0	4,5	5,1	5,7	6,0	6,3	6,5	6,9	7,1
Luxembourg	..	3,1	5,2	5,4	7,5	7,4	7,9	7,7	7,1	6,8	7,9	..
Mexico	..	..	..	4,4	5,1	5,5	5,9	5,7	5,8	5,8	6,4	6,2
Netherlands	..	..	7,4	8,0	8,0	8,3	9,8	9,7	10,8	11,0	11,9	12,0
New Zealand	..	5,2	5,8	6,8	7,6	7,7	8,4	8,8	8,5	9,3	10,0	10,1
Norway	2,9	4,4	7,0	7,6	8,4	8,8	9,0	8,6	8,7	8,6	9,8	9,4
Poland	..	..	..	4,8	5,5	5,9	6,2	6,2	6,3	6,9	7,2	7,0
Portugal	..	2,4	5,1	5,7	9,3	9,3	10,4	10,0	10,0	10,2	10,8	10,7
Spain	1,5	3,5	5,3	6,5	7,2	7,2	8,3	8,4	8,5	8,9	9,6	9,6
Sweden	..	6,8	8,9	8,2	8,2	8,9	9,1	8,9	8,9	9,2	9,9	9,6
Switzerland	4,9	5,5	7,4	8,2	10,2	10,6	11,2	10,8	10,6	10,7	11,4	11,4
Turkey	..	..	2,4	2,7	4,9	5,2	5,4	5,8	6,0	6,1	..	..
United Kingdom	3,9	4,5	5,6	5,9	7,0	7,3	8,2	8,5	8,5	8,8	9,8	9,6
United States	5,1	7,1	9,0	12,4	13,7	14,3	15,8	15,9	16,2	16,6	17,7	17,6

KİŞİ BAŞINA DÜŞEN SAĞLIK HARCAMALARI

	1960	1970	1980	1990	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Australia	90,2..		632,5	1194,5	2266,6	2387,9	2558,6	2673,2	2877,4	2979,6	3163,7	3350,8	3451,9	3670,2..	
Austria	76,9	196,4	784,6	1639,1	2898	2929,6	3083,7	3225,7	3425,3	3503,4	3737,9	3907	4173,1	4346,3	4394,8
Belgium [1]	..	149,4	641,5	1355,1	2245,7	2364	2542,5	3026,8	3155,5	3246,8	3277,6	3423,3	3698,4	3911,4	3968,8
Canada	123,3	293,7	777,4	1735,3	2518,8	2732,8	2870,9	3058,1	3209,4	3448,1	3674	3849,8	4002,4	4316,9	4444,9
Denmark	..	..	892,6	1541,6	2507,3	2677,5	2870,5	2893,4	3123,1	3243	3577,4	3766,5	4055,9	4384,9	4463,9
Estonia	..	..	..	..	522,8	520,5	581,2	669,1	758,9	831,3	961,5	1114,4	1336,8	1385,4	1293,8
Finland	63,2	181,2	565,2	1362,7	1853,5	1969,9	2149,6	2251	2451,6	2588,5	2765,5	2908,9	3161,8	3270,5	3250,9
France	68,9	194,1	667,3	1443,7	2544,8	2715,6	2920,8	2981,3	3108,5	3294	3483,9	3667,3	3749,6	3930,2	3974
Germany	..	268,7	976,7	1798,1	2677,8	2805	2943,1	3095,4	3166,4	3362,1	3566,5	3722,3	3967,2	4225,1	4338,4
Greece	..	160,3	489,7	845,8	1451	1754,1	1965,1	2027,8	2090,4	2352,5	2609,6	2723,2	2997,9	3106,4	2913,7
Ireland	42,7	115,9	510,3	787,6	1762,2	2059,4	2335,6	2535,2	2772,1	2955,7	3217,1	3532,9	3805,6	3944,1	3718,2
Italy	..	..	..	1357,1	2064,4	2227,5	2234,9	2265	2371,7	2516,1	2727	2769	2967,3	3004,7	2963,7
Japan	30,1	140,3	540,7	1115,4	1973,6	2074,3	2140,6	2235,2	2346,5	2490,8	2606,9	2746,2	2877,6	3034,6..	
Korea	..	..	88,7	325,3	770,6	917,9	966,1	1045,5	1135,5	1290,6	1466,3	1644,9	1723,5	1863,9	2035,4
Luxembourg	..	..	..	..	3269,4	3180,9	3745,9	3632,7	4116,5	4151,9	4605,6	4492,7	4444,9	4786..	
Mexico	..	..	..	295,6	508,5	551,8	583,9	628,5	688,2	730,8	780,1	836,1	891,8	923	915,7
Netherlands [2]	..	..	733,1	1413,6	2340,3	2553,7	2833	3098	3308	3450,3	3701,9	4410,2	4728,5	4886,2	5056,2
New Zealand	..	210,5	490,2	984,7	1606,8	1708,8	1841,3	1849,1	1974,2	2124,4	2388	2447,1	2697,3	2922,7	3022,1
Norway	49,4	143,2	666	1367,4	3043,2	3263,4	3628,5	3834,9	4076,4	4300,8	4611,6	4883,5	5245,5	5348,4	5387,6
Poland	..	..	..	288,4	580,6	641,5	732,7	748	807,1	856,5	934,7	1061,2	1240,9	1365,1	1388,7
Portugal	..	47,5	276,8	628,2	1654,5	1714,1	1779,6	1893,7	1995,1	2212,4	2304,2	2418,7	2548,5	2696,8	2727,7
Spain	15,9	94,8	363	871	1537,8	1635	1745	2025,6	2135,1	2274,1	2552,5	2738,6	2965,5	3096,7	3055,7
Sweden	..	311,1	943,2	1593,8	2286,7	2500,7	2701,8	2832,1	2953,2	2963,4	3194,8	3431,2	3655,8	3711	3757,7
Switzerland	166,1	351,2	1032,6	2029,9	3221,5	3426,8	3672,9	3778	3935,4	4015,3	4252,3	4569,8	4933,1	5135,1	5269,6
Turkey	**..**	**..**	**69,6**	**155,4**	**432,8**	**423,4**	**442,2**	**446,9**	**519,5**	**590,7**	**731,6**	**840,2**	**913..**		**..**
United Kingdom	84,4	158,9	466,1	960	1834,4	2001,6	2187,2	2320,5	2540,1	2699,8	2961,3	3029,7	3143	3379,1	3433,2
United States	147,6	355,5	1101,8	2850,7	4790,5	5141,6	5575,8	5993	6354,8	6727,7	7107,2	7482,5	7760,5	7989,9	8232,9

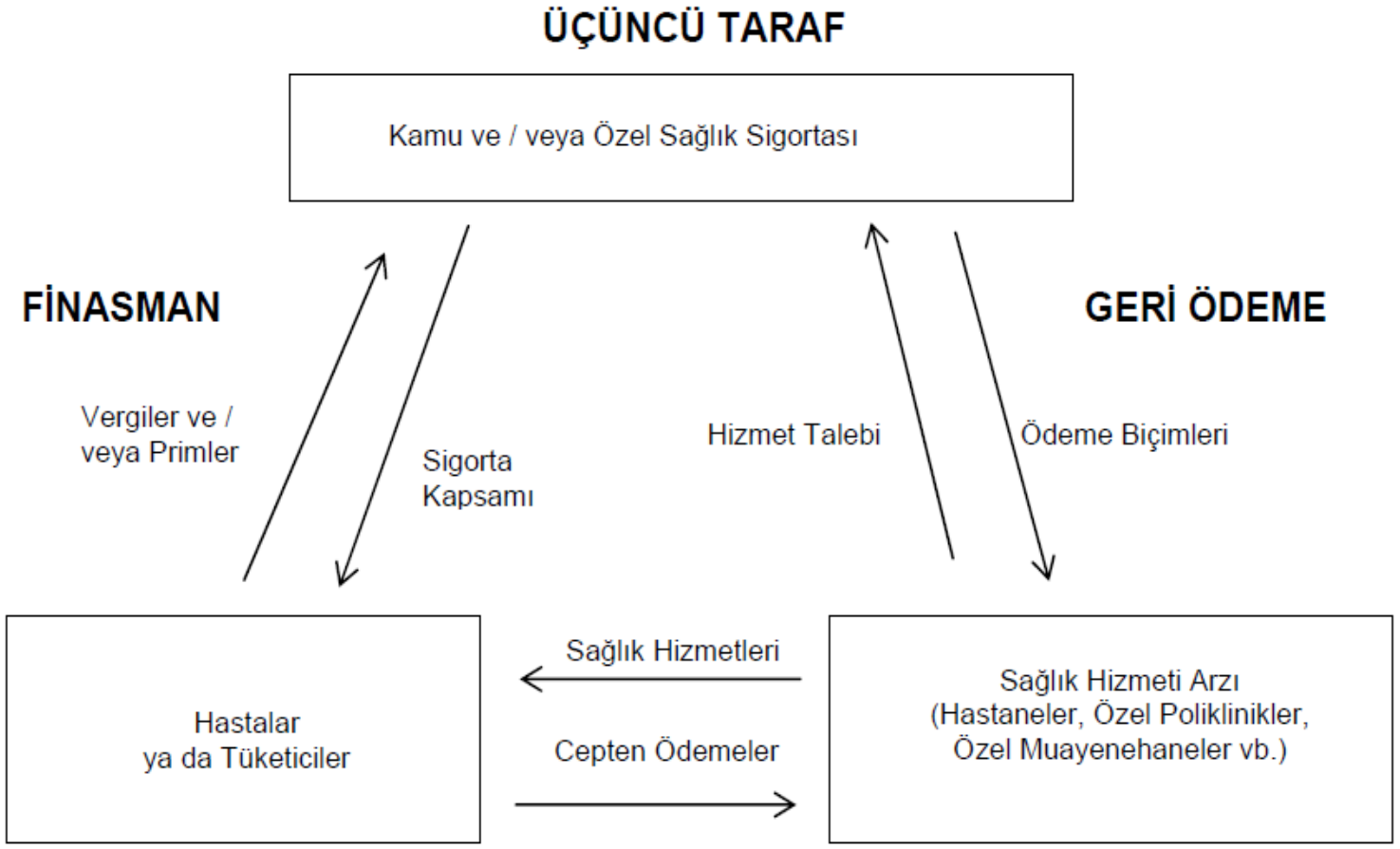
Arz Yönlü Belirleyiciler

- Teknolojik değişim
- Arz koşullarındaki artış;
  i) Arz "istemli" talep
  ii) Arz edenler "istemli" talep
- Sağlıkta öncelikler: Ekonomik değerlendirme teknikleri (Maliyet etkililik analizi vb.)

Kurumsal Faktörler

- Sağlık harcamalarının kaynakları
  - Kamu (vergiler, sosyal sigorta)
  - Özel
- Geri ödeme politikası
  - Maaş
  - Hizmet başı ödeme

SAĞLIK SİSTEMLERİ MODELİ

Kaynak : Santerre ve Neun, 1996: 132